

A textilművészet múltjának 50 éve Szombathelyen

1970–2020

Fél évszázados jubileumához érkezett a szombathelyi textilbiennálé (1970–2000, 2003-tól textiltriennálé) kiállításorozat és vele együtt ezek anyagából, valamint a legendás Velemi Textilművészeti Alkotóműhelyben létrehozott munkákból álló magyar kortárs textilgyűjtemény, az a Textilgyűjtemény, amelyben hiánytalanul reprezentálva van a hazai textilművészet valamennyi képviselője.

Az ennek apropóján rendezett jubileumi kiállítás 76 művész 92 munkáját mutatja be a Szombathelyi Képtár közel ezerötyszáz négyzetméterén, két óriási teremben. Két terem, két korszak a textilművészet történetéből. Az elsőben *A magyar avantgárd fal- és tértextil (1970–1983)* szerepel, mely szekció kiemelkedő részét képezik a már fent is említett Velemi Textilművészeti Alkotóműhelyben

készült kísérleti textilek (1975–1983), míg a másodikban *Az újtextiletség hatása (1983–2020)* követhető nyomon.

A magyar avantgárd fal- és tértextil (1970–1983)

A magyar textilművészetre, mely Szombathelyre a hetvenes évek elején került, jelentősen hatott a svájci Lausanne-ban 1962-ben útjára indított textilbiennálé, amelyre az évek során több magyar textilművész munkáját is beavaglották. A textilművészet svájci Mekkájában Balázs Irén, Búzás Árpád, Cságoly Klára, Droppa Judit, Lovas Ilona, Pápai Livia, Széchenyi Lenke és Tóth Sándor alkotásai képviselhették a „keleti blokkból” Magyarországot. Az ott tapasztalt „újtextiletség”, amely

A szombathelyi textilbiennálék és textiltriennálék 50 éve fal- és tértextilekben elbeszélve című kiállítás (részlet)
50 years of the textile biennials and triennials in Szombathely told in wall and space textiles (exhibition photo)
Szombathelyi Képtár, Szombathely, 2022

a textilmunkákat már nem csupán dekoratív anyagként, hanem önálló alkotásként kezelte, erősen befolyásolta a magyar szálművészetet.

Pontosan ebből kifolyólag a Savaria Múzeumban útjára indított szombathelyi Fal- és Tértextil Biennálékon a művészek már nemcsak a textilművészetre jellemző növényi és állati szálakat, nyersanyagokat (len, szizál, selyem, gyapjú, filc), hanem a textiltől idegen anyagokat, például papírt, gipszet, filmnegatívot, vagy éppenséggel drótot is bevontak az alkotás folyamatába. A hagyományos technikák mellé (szövés, fonás, nyomás, applikálás, tűzdelés, hímzés stb.) a roncsolást, feszítést, nyújtást, szakítást és égetést is alkalmazták. A várakban, kastélyokban, palotákban vagy templomokban fellelhető történeti kárpitoknál már megszokott, jellemzően szigorú keretek közé zárt formát is előszeretettel megbontották, szabálytalan alakzatokat hozva létre; valamint a fal síkján

kívül meghódították a harmadik dimenziót, a teret is. És ezzel már el is jutottunk a Velemi Textilművészeti Alkotóműhelyhez, melyet a biennálé elindítása után alig néhány évvel, 1975-ben alapítottak meg Vas megyében, Velem községben. Az idilli környezetben minden év őszén 10-10 művész tudott alkotni hat héten át teljes ellátással, ennek köszönhetően maradéktalanul átadhatták magukat a művészetnek, a textilnek és a kísérletezésnek.

Ennek a korszaknak kiemelkedő alakjai közé soroljuk Arday Ildikót, aki a székely „festékes” szőnyegszövés és kosárfonás tradícióit keltette új életre, Attalai Gábort, a kitűnő performance- és konceptművészt, akinek megannyi, filcanyagból készült művével büszkélkedhet a Szombathelyi Képtár textilgyűjteménye. Droppa Judit *Feszültség* című, vörös, feszített szálakból készült négydarabos sorozata pedig az egyik legtöbbet kölcsönzött textilmunkája a gyűjteményünknek. Gecser Lujza a

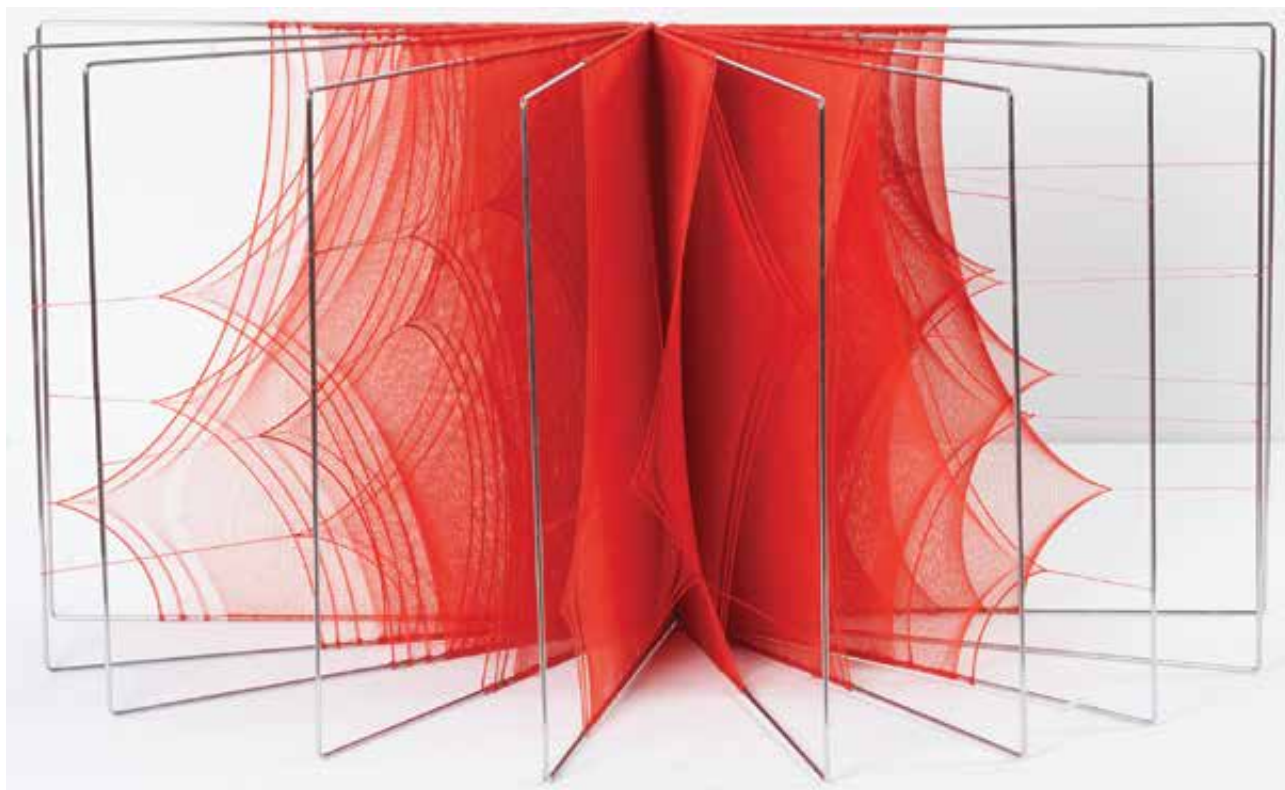
HAUSER Beáta: Női fej kék keretben | Beáta HAUSER: Female head in a blue frame
É. n., gyapjú, gobelin, 30x45 cm (Szombathelyi Képtár, Szombathely, ltsz.: I.1990.46.1.)

GULYÁS Kati: Mozdulatlan mozgás | Kati GULYÁS: Motionless motion
1981, zsákvászon, fotóvászon, egyéni technika, magasság: 210 cm (Szombathelyi Képtár, Szombathely, ltsz.: I.1981.52.1–9.)

HÜBNER Aranka: Golyó | Aranka HÜBNER: Ball
É. n., laufer, festett, 112x104 cm (Szombathelyi Képtár, Szombathely, ltsz.: I.1990.22.1.)

DROPPA Judit: Síkból a térbe | Judit DROPPA: From plane to space
É. n., műszál, fém, hurkolt, feszített, 60x60x60 cm (Szombathelyi Képtár, Szombathely, Itsz.: I.1991.6.1–4.)

KECSKÉS Ágnes: Kék fa | Ágnes KECSKÉS: Blue tree
É. n., gyapjú, gobelin, 77x145 cm (Szombathelyi Képtár, Szombathely, Itsz.: I.1980.11.1.)

szizálszálból készült tértextiljei után, belevágva a nagy experimentumba, műgyantából készült figuráival béirta magát a magyar avantgárd művészet külföldön is ismert alakjai közé. Akárcsak Szenes Zsuzsa, a kárpittervezők forradalmának kulcsfigurája, az új magyar textilművészet legmarkánsabb képviselője, akinek a nagyvilágot is bejárt híres alkotásai kollázstechnikával készültek. A hagyományos textiltechnikák közül, a nyomás egyik alcsoportját, a képfestést Bódy Irén emelte be a progresszív művészetbe, míg Gulyás Kati, a konceptuális művészet jeles képviselője a magáról készült, textilre printelt fotókból

alkotott sorozataival írta be magát a haladó textilművészet történetébe. Szürrealitást idéző jegyek figyelhetők meg Szabó Marianne-nál, míg Szilvitzky Margit, akinél pályája elején a népi motívumok domináltak, az alkotásaiban idővel átváltott a sík és a tér kapcsolatának boncolgatására geometrikus formák segítségével.

Természetesen a sort még tovább lehetne folytatni, hiszen ahány művész, annyi megfogalmazással és új technikai megoldással találkozhattunk 1983-ig, amikor is lezárult a textilművészet első nagy, megújulással gazdag periódusa.

SZABÓ Verona: Omlás | Verona SZABÓ: Collapse
1976, gyapjú, kender, szövött, 400x120 cm
(Szombathelyi Képtár, Szombathely, ltsz.: I.1976.67.1.)

SOLTI Gizella: Flóra | Gizella SOLTI: Flora
2015, vászon, gyapjú, szövött, 150x83 cm
(Szombathelyi Képtár, Szombathely, ltsz.: I.2016.20.1.)

POLGÁR Csaba: Laufer-virágok
Csaba POLGÁR: Laufer flowers
É. n., laufer, 200x220 cm
(Szombathelyi Képtár,
Szombathely, ltsz.: I.1990.23.1.)

MÁLIK Irén: Umbria
Irén MÁLIK: Umbria
1979, len, szövött, 220x200 cm
(Szombathelyi Képtár,
Szombathely, ltsz.: I.1979.20.1.)

Az újtextilelesség hatása (1983–2020)

A kiállítás második szegmensében a hatvanas, hetvenes és nyolcvanas évek kísérleteinek eredményeire építve, azokból merítve a művészek egy része folytatta az anyag további analizisét. Bővítették a textilművészetben alkalmazott eljárások tárházát új technikák bevonásával: olyanokkal, mint a textilkollázs, számítógépes hímzés, applikálás, varrás, tépés, feszítés, kézi festés, fény-nyomat, bőrkompozíció, hajtogatás, valamint az ikat. Jeles képviselői közé tartoznak és a kiállításon megjelennek műveikkel, a teljesség igénye nélkül: Balázs Irén a ripszszalagos, fűzött alkotásaival, Bódy Irén a kékfestő nyomódúcai által létrehozott figurális képeivel. Droppa Judit a hurkolással és feszítéssel készített alkotásait ebben a periódusban már kiterjesztette a harmadik dimenzióra. Fóris Katalin filmnegatívokból szőtte meg az elmosódott múlt emlékeit. Megcsodálhatjuk Gink Judit rozsdás drótból készített „horgolásait”, vagy Hübner Aranka laufer anyagra festett képeit, melyeket a hatás kedvéért helyenként behasított. Kiss Katalin a hímzéses technikát választotta műveinek megteremtéséhez, Kókay Krisztina

PÉCSI László: Variáció 51. | László PÉCSI: Variation 51
1980, pamut, kender, len, gyapjú, szizál, csomózott, kötözött, szövött,
185x125 cm (Szombathelyi Képtár, Szombathely, ltsz.: I.1980.2.1.)

tusrajzokat készített, míg Lévai Nóra pókháló finomságú képeket hímzett. Lovas Ilona merített papírral dolgozott, Olajos György pedig üvegekamrás polikarbonát panelbe fűzte mondanivalóját; Polgár Csaba fénynyomatokat készített, Remsey Flóra pedig, az egyik legnagyobb gobelines, dróttal kezdett el dolgozni. Szilasi Anna letisztult formákat alkalmazott szőttesein, Szilvitzky Margit a geometriában találta meg az önkifejezést, Szuppán Irén pedig az ikattechnikát emelte művészi szintre. Tóth Sándor kenderrel alkotta meg textilszobrait, Vajda Mária pedig a postai bélyegben találta meg a legmegfelelőbb alapanyagot, melyet aztán előszeretettel fűzött óriás méretű művekké.

Míg az első csoportra az úgynevezett „velemi” – kísérletező – hatás volt a jellemző, addig a művészek másik részénél a konszolidáció volt megfigyelhető, és a hagyományokhoz való visszatérés – főleg a szövés technikáját illetően. Értelemszerűen itt sem bordűrökkel övezett és keretezett, centrális elrendezésű, szépművészeti funkciót vállaló, dekoratív alkotást kell elképzelni, hiszen a velemi kísérletezős időszak a kárpitművészekre is nagy hatással volt. A megszülető új falikárpitok legmeghatározóbb jellemzője az volt, hogy a művész a régi, évszázados technikában alkotott, ám ez új tartalmi önkifejezésére szolgált. Ennek a vonulatnak az élenjáró képviselői közé kell sorolni Dobrányi Ildikó, Hager Ritta, Hauser Beáta, Hegyi Ibolya, Kecskés Ágnes, Kubinyi Anna, Lencsés Ida, Málík Irén, Nagy Judit, Nyerges Éva, Oláh Tamás, Pasqualetti Eleonóra, Pápai Livia, Péreli Zsuzsa, Polgár Rózsa, Solti Gizella és Zelenák Katalin gobelinművészeket.

A jubileumi kiállításon a biennálék, triennálék anyagán kívül helyet kaptak még olyan művek is, amelyek hagyatékok, valamint ajándékozás folytán kerültek hozzánk. Ezekből is válogattunk, így Fóth Ernő óriás gobelinjét, mely *Régmúlt és jelen* címmel a régi Savariát és a jelen (hatvanas évekbeli) Szombathelyt mutatja be, vagy éppenséggel a Szántó Piroska vázlatai, tervei alapján elkészült, szintén nagy méretű *Tavaszi csokor* című alkotást.

CEBULA Anna
művészettörténész,
a Szombathelyi Képtár igazgatója,
a kiállítás rendezője

(A szombathelyi textilbiennálék és textiltriennálék 50 éve fal- és tértextilekben elbeszélve. Szombathelyi Képtár, Szombathely, 2022. január 20. – május 29.)

A képek a Szombathelyi Képtár archívumának tulajdonai.